

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет української філології, культури і мистецтва
Кафедра світової літератури

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ
2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Майстер-клас із критичної інтерпретації
світової літератури кінця XX – початку XXI ст.»

спеціальність: 035 Філологія

спеціалізація: 035.01 Українська мова та література

освітня програма: 035.01.03 Українська мова і література, зарубіжна література

Освітній рівень: другий (магістерський)

2022 – 2023 н. р.

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 3449/22
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)
«   » 2022

Розробники:

Юрій Ковбасенко, кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри світової літератури

Юлія Вишницька, доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри світової літератури

Викладач:

Юлія Вишницька, доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри світової літератури

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри світової літератури

Протокол № 1 від 2 вересня 2022 року

Завідувач кафедри

 (Галина Бітківська)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми

Українська мова і література, зарубіжна література (Станіслав Караман)

2 вересня 2022 р.

Робочу програму перевірено

01 вересня 2022 р.

Заступник декана

з науково-методичної та навчальної роботи

 (Світлана Горобець)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ «__»__ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ «__»__ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ «__»__ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ «__»__ 20__ р., протокол №__

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет української філології, культури і мистецтва
Кафедра світової літератури

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

“_____” _____ 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«Майстер-клас із критичної інтерпретації
світової літератури кінця XX – початку XXI ст.»**

спеціальність: 035 Філологія

спеціалізація: 035.01 Українська мова та література

освітня програма: 035.01.03 Українська мова і література, зарубіжна література

Освітній рівень: другий (магістерський)

2022 – 2023 н. р.

Розробники:

Юрій Ковбасенко, кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри світової літератури

Юлія Вишницька, доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри світової літератури

Викладач:

Юлія Вишницька, доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри світової літератури

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри світової літератури

Протокол № 1 від 2 вересня 2022 року

Завідувач кафедри _____ (Галина Бітківська)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми

Українська мова і література, зарубіжна література _____ (Станіслав Караман)

2 вересня 2022 р.

Робочу програму перевірено

_____ 2022 р.

Заступник декана

з науково-методичної та навчальної роботи _____ (Світлана Горобець)

Пролонговано:

на 20 __/20__ н.р. _____ «__»__ 20__ р., протокол №__

на 20 __/20__ н.р. _____ «__»__ 20__ р., протокол №__

на 20 __/20__ н.р. _____ «__»__ 20__ р., протокол №__

на 20 __/20__ н.р. _____ «__»__ 20__ р., протокол №__

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	заочна
Майстер-клас із критичної інтерпретації світової літератури кінця XX – початку XXI ст.	
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/годин	6/180
Курс	6
Семестр	11
Кількість змістових модулів з розподілом	2
Обсяг кредитів	6
Обсяг годин, у тому числі:	180
Аудиторні	24
Модульний контроль	-
Семестровий контроль	-
Самостійна робота	156
Форма семестрового контролю	залік

2.Мета та завдання навчальної дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни «**Майстер-клас із критичної інтерпретації світової літератури кінця XX – початку XXI ст.**» передбачає формування таких компетенцій:

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Вільне володіння українською й іноземною мовами як засобом ділового спілкування
	ЗК-3	Здатність самостійно здобувати і використовувати нові знання і вміння, практичний досвід, ціннісні орієнтації; готовність до зміни професійної діяльності
	ЗК-7	Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології для професійного росту
Фахові компетентності спеціальності (ФК)	ФК-1	Здатність репрезентувати знання сучасної наукової парадигми в галузі літературознавства і мовознавства, методик навчання української мови, української літератури, зарубіжної літератури, динаміки їх розвитку, методологічні принципи, методичні прийоми літературознавчого і лінгвістичного та лінгводидактичного дослідження
	ФК-4	Здатність до самостійного поповнення, критичного аналізу і застосування теоретичних і практичних знань у сфері філології, методик навчання мовознавчих і літературознавчих дисциплін та інших гуманітарних наук для власних наукових досліджень
	ФК-12	Здатність на фаховому рівні проводити навчальні заняття з української мови, української літератури, зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти
	ФК-13	Здатність готувати навчально-методичні матеріали з української мови, української літератури, зарубіжної літератури та методик їх навчання

	ФК-16	Здатність планувати, організовувати, здійснювати і презентувати наукове теоретичне і прикладне дослідження в галузі мовознавства, літературознавства та методик навчання української мови, української літератури, зарубіжної літератури
--	--------------	--

3. Результати навчання за дисципліною.

Знання та розуміння	ПРН-3-3	Фахово пояснювати феномен словесного художнього мистецтва, мовотворчості загалом, їх роль у житті людства і людини зокрема
	ПРН-3-4	Виявляти глибокі знання і розуміння мовознавчих та літературознавчих дисциплін та методик їх навчання у синхронії та діахронії; аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрямки і школи в лінгвістиці, літературознавстві, лінгводидактиці; характеризувати теоретичні та практичні аспекти конкретної філологічної та педагогічної галузей
	ПРН-3-5	Здійснювати науково-практичний аналіз мовного, літературного й методичного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.
	ПРН-3-7	Виявляти глибокі знання і розуміння сутності та принципів організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти; типології навчальних занять, видів навчальної діяльності, форм, методів і технологій навчання; принципів і способів оцінювання досягнень здобувачів освіти
Застосування знань та розуміння	ПРН-У-4	Організовувати і здійснювати ефективну роботу самостійно і в команді; отримувати результати в умовах обмеженого часу.
	ПРН-У-7	Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати наукове теоретичне і прикладне дослідження в конкретній філологічній та педагогічній галузях.
	ПРН-У-11	Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати наукове теоретичне і прикладне дослідження в конкретній філологічній та педагогічній галузях

4. Структура навчальної дисципліни

	Назви теоретичних розділів	Кількість годин
--	----------------------------	-----------------

№ з/п		Р а з о м	А у д и т о р н и х	Л е к ц і ї	с е м і н а р с ь к і	С е м е с т р о в и й к о н т р о ль	С а м о с ті н а р о б о т а	Під сум ков ий к о н т р о ль (М К Р)
<i>Змістовий модуль I. Інтерпретація знакових явищ зарубіжної літератури кінця XX століття</i>								
1	Світова література кінця XX століття: знакові постаті, твори, тенденції			2	2		10	
2	Постмодернізм як культурний і літературний феномен			2	2		20	
3	Постмодернізм і романістика (Умберто Еко, Милорад Павич)			2	2		20	
<i>Змістовий модуль II. Інтерпретація провідних тенденцій розвитку зарубіжної літератури початку XXI століття</i>								
4	Світова література межі XX-XXI століть: знакові постаті, твори, тенденції			2	2		20	
5	Творчість сучасних зарубіжних письменників: у пошуках мейнстріму			2	2		56	
6	Параболічність як атрибут світової літератури XX-XXI ст.			2	2		30	
Разом за навчальним планом		180	24	12	12		156	

**5. Програма навчальної дисципліни
Змістовий модуль I. Інтерпретація знакових явищ
зарубіжної літератури кінця XX століття**

**Лекція 1. Світова література кінця XX століття: знакові постаті, твори, тенденції
(2 год.)**

Світова література кінця XX – початку XXI століть: знакові постаті, твори, тенденції. Загальна характеристика світової літератури кінця XX століття: традиції і новаторство. Філософські та літературознавчі явища кінця XX ст. (постструктуралізм, деконструкція, герменевтика) та їхній вплив на літературний процес (на матеріалі конкретних творів). Гостра потреба в нових орієнтирах у світі глобальної непевності, недовіри й сумніву в усіх без винятку цінностях.

Шлях від модернізму й авангардизму до постмодернізму. Перехід від відкритого ідеологічного протистояння до посттоталітарного, «вільного» суспільства: плюси і виклики для художньої літератури.

Взаємовпливи елітарної та масової літератури на культури наприкінці XX – на початку XXI століть (на матеріалі конкретних творів).

Естетика та функції інтертекстуальності в художній літературі кінця XX – початку XXI століть (на матеріалі конкретних творів).

Лекція 2. Постмодернізм як культурний і літературний феномен (2 год.)

Постмодернізм як типовий прояв еkleктичного духу часу. Спрямування на всеохопність гуманітарного знання. Проблема «розмивання» жанрів, їхня дифузія як один із шляхів розвитку новаторства у художній літературі. Взаємовплив елітарної та масової культури. Найвідоміші митці й тексти.

Витоки постмодернізму. «Структуралістське минуле» постмодернізму й одночасно «послідовна критика» структуралізму. Структуралістська парадигма тексту: семіотична основа, розширення семантики поняття, знакова природа тексту. Постструктуралізм як колицка теорії постмодернізму. Філософські засади в працях Ж. Дерріди, Ж. Батая, Ж.-Ф. Ліотара, М. Фуко та ін.

Характерні ознаки літератури постмодернізму («гра» з текстом і читачем, інтертекстуальність, іронічність, колажування, «віртуальний історизм», та ін.) та їхнє втілення в конкретних творах. Реалізація можливостей гіпертексту як атрибут літератури постмодернізму («Гіпертекстові наративи не є породженням комп'ютера. Не вони й породженням ХХ ст. Просто в ХХ ст. реальність і людська свідомість трансформувалися так, що найадекватніше вони описувалися саме за допомогою гіпертексту» М.Візель).

Метафора лабіринту (ризому) як глобальний символ естетики постмодернізму. Образ лабіринту як символ естетики та модель світобудови у літературі постмодернізму (на матеріалі конкретних творів).

Кореляція творчих пошуків письменників кінця ХХ століття з загальними тенденціями розвитку літературознавства й культурології

Ідея деконструкції. Теорія герменевтики як дослідження поетики митця: відображення індивідуальної системи засобів виразності, неповторні стильові особливості, що дозволяє впізнавати текст автора, ідентифікуючи його і виділяючи серед інших.

Сприйняття тексту як знакового комплексу (за логікою постструктуралістів). Провокаційний характер пошуків «істини тексту». Врахування і виявів авторської суб'єктивності й особливостей сприйняття тексту читачем.

Лекція 3. Постмодернізм і романістика (Умберто Еко, Милорад Павич) (2 год)

Постмодернізм як мистецьке явище кінця ХХ – початку ХХІ ст.: сукупність тенденцій у літературі, філософії та мистецтві кінця ХХ ст. Поняття і концептуальні схеми постмодернізму.

Інтертекстуальність як одна з конститутивних ознак постмодернізму. Риси постмодерністської естетики: відтворення фрагментарності світу і множинності істин, критика раціональних концепцій буття та концепції логічності історичного процесу, руйнація традиційного сюжету, пародійна «гра» з героєм, читачем, чужими текстами, стилізація, компілятивність, ремінісценції, альянзи тощо. Принципові нонселекція та гіперрецептивність як конститутивні ознаки постмодернізму.

Феномен симулякру. Поняття ризому. Шизоаналіз. Ж. Бодріяр «Символічний обмін і смерть», Ж. Дельоз «Платон і симулякр». Система опозицій Іхаба Хассана. Іронізм як риса постмодернізму. Своєрідність постмодерністської гри.

Найвідоміші представники літератури постмодернізму: Х.Л. Борхес (Аргентина), У. Еко (Італія), М. Павич (Сербія), П. Зюскінд (Німеччина), К. Рансмайр (Австрія), Дж. Фаулз (Велика Британія), М. Кундера (Чехія), Р. Бах (США), П. Коельо (Бразилія) та ін.

Ключові поняття: альянз, гіперрецептивність, гіпертекст, «нелінійне письмо», інтертекстуальність, компіляція, ремінісценція, іронічність, нонселекція, палімпсест, пародійність, пастиш, постмодернізм (як літературно-мистецьке явище кінця ХХ – початку ХХІ ст.), ризома, симулякр.

Семінарське заняття 1. Постколоніальна критика: вітчизняний і зарубіжний досвід «повернення додому» (2 год.).

План

1. Постколоніальна критика: генеза, особливості інтерпретації текстів (опрацювати статтю Сніжани Жигун "Постколоніальне прочитання роману..." <https://cutt.ly/hCS1T1e>)
2. «Танго смерті» Юрія Винничука у контексті українського постколоніального досвіду.
3. Постколоніальні маркери в романі українського письменника: концепти пам'яті, забуття, травми, образи жертви, героя.
4. «Опівнічні діти» («Midnight's Children») Салмана Рушді: проблеми мультикультурного сприйняття світу, амбівалентності персонажів.
5. Текстові виміри ідентичності в романі британського письменника.

Тексти для читання:

1. Винничук Ю.П. Танго смерті: роман / Юрій Винничук; худож.-оформлювач О.М. Іванов. Харків : Фоліо, 2015. 379 с. <https://cutt.ly/DCS1OGs>
2. Рушді Салман. Опівнічні діти : роман / Салман Рушді. Київ : Юніверс, 2007. 704 с. <https://cutt.ly/UCS1SK8>

Рекомендована література:

1. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми : статті та есеї / Тамара Гундорова. Київ : Грані-Т, 2013. 548 с. (Серія «De profundis»).
2. Баррі Пітер. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія / Пер. з англ. О. Погинайко; наук. ред. Р. Семків. К. : Смолоскип, 2008. С. 228–241. (Серія «Пролегомени»).
3. Вишницька Ю. Концепт пам'яті в романі Салмана Рушді «Опівнічні діти»: ідіостильові маршрути повернення додому ТЕКА *Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych*. Том 6, № 17. 2022. С. 1–18. <https://czasopisma.kul.pl/index.php/teka/issue/view/635>
4. Чернецький В. Україна: Постколоніальність у «другому світі». *Чернецький В. Картографуючи посткомуністичні культури: Росія та Україна в контексті глобалізації : авториз. пер. з англ. / Віталій Чернецький ; пер.: К. Ботанова [та ін.] ; Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту, Наук. т-во ім. Шевченка в Америці, Ін-т Критики. К. : Критика, 2013. С. 277 – 388 .*

Семінарське заняття 2. Текстові механізми конструювання оповіді й оповідача в постмодерністському творі: Умберто Еко (2 год.)

План

1. Наратологічна критика: історія наратології, наратологічний інструментарій.
2. Образ оповідача в романі Умберто Еко «Ім'я рози».
3. Деконструктивістське прочитання тексту: деталь - ціле, текстові розломи, асоціативні ланцюжки тощо.
4. Маркери постмодернізму в романі Умберто Еко.

Тексти для читання:

1. Умберто Еко. Ім'я рози. https://chtyvo.org.ua/authors/Umberto_Eco/Imia_Rozy/

Рекомендована література:

2. Баррі Пітер. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія / Пер. з англ. О. Погинайко; наук. ред. Р. Семків / Пітер Баррі. К. : Смолоскип, 2008. С. 263–291. (Серія «Пролегомени»).
3. Каляга В. Туманності тексту. *Теорія літератури в Польщі: антологія текстів: друга половина ХХ – початок ХХІ ст. / пер. з пол. С. Яковенка. – Київ, 2008. – С. 141–171.*
4. Овчарек Б. Поняття та еволюція літературної семіотики. *Література. Теорія. Методологія : зб. ст. / пер. з пол. С. Яковенка ; упоряд. і наук. ред. Д. Уліцької. Київ : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2008. С. 216 – 234.*

Семінарське заняття 3. Прозописьмо Милорада Павича як гіпертекст

Завдання:

1. Опрацювати статтю Vikikumar Manubhai Modi “Shifting from Modernism to Postmodernism”: занотувати ключові, дискусійні тези.

2. Проаналізувати маркери постмодернізму у романі Милорада Павича "Хозарський словник".

3. Дослідити особливості індивідуально-авторського стилю письменника.

Тексти для читання:

Милорад Павич. Хозарський словник: <https://cutt.ly/aCS00EO>

Рекомендована література:

Vikikumar Manubhai Modi. Shifting from Modernism to Postmodernism

<https://cutt.ly/KCS0B5X>

Змістовий модуль II. Інтерпретація провідних тенденцій розвитку зарубіжної літератури початку XXI століття

Лекція 4. Світова література межі XX–XXI століть: знакові постаті, твори, тенденції (2 год.)

Нові тенденції в літературі на межі XX–XXI століть: пошук експресивних засобів виразності з метою створення своєрідного індивідуального авторського стилю. Збереження гуманізму змісту в межах незвичних формоутворень художніх творів початку XXI століття. Посилена увагу до мотиву самотності, смерті (самогубства), плачу (сліз), мотив сприйняття радості буття через хаос буття, мотив хаосу і випадковостей щодо всього у світі XXI ст. Нові функції зазначених мотивів у літературі нового століття.

Створення іміджу «культового письменника». Творчість сучасного польського митця, двічі доктора наук, який займається молекулярною біологією, Януша Леона Вишневського. Дебют у літературі романом «Самотність у Мережі» («Samotność w Sieci» (2003). Самотність як риса характеру людини, внутрішня сутність, навіть потреба замикатися в собі, не дозволяючи світові втручатися в особисте життя.

Створення нових художніх форм, актуальність проблематики, зменшення постмодерних тенденцій в інтелектуальних творах початку століття.

«Від Інтернету до Гуттенберга»: боротьба новітньої художньої літератури за читача. Стосунки класичної літератури і масової культури (екранізації, комп'ютерні технології, «сандвіч-культура», «фанфікшн» та ін.): сучасний стан і прогнози.

Роль і значення образу-символу Інтернету як всесвітньої Мережі як явища сучасного мобільного світу. Інтернет як величезне досягнення цивілізації і водночас руйнування будь-якої об'єктивності, як світ хаосу. Інтернет як «новий» (усесвітній) лабіринт та ілюзія керування світом. Інтерпретація реального процесу комунікації у віртуальному світі. Опозиція «реальний-віртуальний» щодо ситуацій та образів літературних творів. Створення ефекту умовності ситуації, імітації життя.

Ключові поняття: «каноноборство» (в художній літературі), «модний» роман, елітарна культура, канон літературний, класична література, культовий письменник; парабола (в художній літературі).

Лекція 5. Творчість сучасних зарубіжних письменників у пошуках мейнстріму (2 год.)

Виникнення «великого галасу» (позитивного і негативного) навколо сучасних творів (наприклад, «Код да Вінчі» Д. Брауна). Особливості «модного» роману. Художня та релігійна символіка. Звернення до історичного матеріалу як засіб осягнення проблем сучасності. Синтез жанрів, концепція світу і концепція особистості в прозових творах початку XXI ст.

Функція дешифрування нових творів: відверте кепкування над сприйняттям духовних і художніх традицій, пародійний характер твору. Відверте зниження «високої» проблематики і зведення її до форми популярного «бестселера».

Поява творів глибоко психологічних і змістовно насичених. Поява нового інтелектуального стилю в творах письменників початку XXI ст. Творчість видатних науковців як спроба написати «справжню» книжку і бути вислуханим і почутим.

Лекція 6. Параболічність як атрибут світової літератури XX-XXI ст. (2 год)

Поняття про роман-параболу. Відмінність від притчі. Символічність оповіді. Парабола у творах Ф.Кафки, Г.Гессе, Г.Гарсія Маркеса та ін.

Параболічність в літературі постмодернізму. Дискусійність ідей, відкритість фіналу.

Семінарське заняття 4. «Смерть автора», або Постмодерна реінтерпретація світової класики (2 год.).

Завдання:

1. Опрацювати розділ праці Пітера Баррі "Вступ до теорії: літературознавство та культурологія" (С. 263-290).

2. Дослідити постмодерністські маркери в одному з творів Хуліо Кортасара або Хорхе Луїса Борхеса (на вибір студента)

Тексти для читання:

Борхес Х.Л. Книга піску. Оповідання / Пер. Сергія Борщевського <https://cutt.ly/VCDKZht>

Кортасар Х. Оповідання / Пер. Юрка Покальчука <https://cutt.ly/BCDLefi>

Література:

Баррі Пітер. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія / Пер. з англ. О. Погинайко; наук. ред. Р. Семків. К. : Смолоскип, 2008. С. 263–291.

Семінарське заняття 5. Мейнстрим у літературі: Д.Браун (2 год.).

Завдання:

1. Опрацювати працю Джона Фізера "Постмодернізм: post/ante/modo", занотовувавши дискусійні тези.

2. Дослідити ідіостильові особливості творів масової літератури на прикладі одного з романів Дена Брауна (на вибір студента).

Тексти для читання:

Ден Браун. Джерело. https://chtyvo.org.ua/authors/Dan_Brown/Dzhereło/

Ден Браун. Янголи і демони. <https://javalibre.com.ua/java-book/book/2917104>

Ден Браун. Точка обману. <https://javalibre.com.ua/java-book/book/2917117>

Ден Браун. Код Да Вінчі. <https://javalibre.com.ua/java-book/book/2917114>

Ден Браун. Втрачений символ. <https://javalibre.com.ua/java-book/book/2917118>

Ден Браун. Інферно. <https://javalibre.com.ua/java-book/book/2919987>

Література:

Фізер Дж. Постмодернізм: post/ante/modo <https://cutt.ly/3CDZQqD>

Семінарське заняття 6. Параболічність як атрибут світової літератури XX-XXI ст. (2 год.)

Завдання:

1. Опрацювати розділ монографії Тетяни Бовсунівської "Жанрові модифікації сучасного роману" (С. 69-124).

2. Проаналізувати роман-метафору Жозе Сарамаго "Сліпота": ключові образи, мотиви, проблематика твору.

Тексти для читання:

Жозе Сарамаго. Сліпота

https://chtyvo.org.ua/authors/Saramago_Jose/Slipota/

Література:

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№ п/п	Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	К-ть одиниць	Макс. к-ть балів
1.	Відвідування лекцій	1	6	6
2.	Відвідування семінарських занять	1	6	6
3.	Робота на семінарському занятті	10	6	60
4.	Виконання завдання для самостійної роботи	5	6	30
Разом				102
Максимальна кількість балів 102				
Розрахунок коефіцієнта 1, 02				

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Модуль 1

Світова література на межі ХХ – ХХІ століть: традиції і новації. Філософське та літературознавче підґрунтя літератури кінця ХХ ст. (постструктуралізм, деконструкція, герменевтика)

Науковий та інтерпретаційний розвиток літературознавства кінця ХХ століття. Поняття ідіостилу. Теорія структуралістського аналізу художнього тексту.

Філософська теорія герменевтики як мистецтво інтерпретації, мистецтво тлумачення тексту. «Віртуальне» спілкування між автором і тлумачем, діалогічність як принцип гуманітарного знання (Ф. Шлеєрмахер). Положення герменевтичного структуралізму: художній твір як «текст», сприйняття мистецтва як символічної діяльності (від тлумачення текстів до тлумачення людського буття).

Модуль 2

Постмодернізм як культурний та естетичний феномен, як інтернаціональний «менталітет»

Можливі тлумачення постмодернізму як явища кінця ХХ – початку ХХІ століття. Тенденції і новації у мистецтві постмодернізму: історичний, культурологічний, соціальний, психологічний тощо аспекти.

Онтологічний, гносеологічний, естетичний рівні прояву постмодернізму в кінці ХХ – початку ХХІ ст.

Пошук нових засобів зображення в літературі постмодернізму: формування читацької зацікавленості твором тощо. «Боротьба за читача» засобами постмодерного мистецтва.

Особливості поезики постмодернізму. Загальні особливості постмодерністських творів. Особливості постмодерного героя в літературі кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Неоміфологізм і містичність мистецтва межі ХХ–ХХІ століть. Лабіринт як один з ключових образів літератури ХХ століття. Походження і призначення образу (мотиву) лабіринту в світовій культурі.

Використання в постмодерних творах міфологічних мотивів і образів, міфопоетичних прийомів. Створення власної «моделі світу» в постмодерних творах межі ХХ–ХХІ століть.

Функції обряду ініціації в контексті розкриття ролі і значення образу (мотиву) лабіринту.

Особливості дослідження поезики митця у працях М. Бахтіна «Питання літератури та

естетики» (стилістична своєрідність жанру роману, стилістичне значення різноманітних «позицій» автора у творі, важливість «відхилення» від стилістичної норми в якийсь момент розвитку певного жанру тощо). Діалогічність мислення, мовлення як такого, а загалом і системи художнього твору.

Дослідження проблеми поетичного стилю митця в працях Д. Наливайка («Мистецтво: напрями, течії, стилі»). Спроба виділити закономірності розвитку літератури і мистецтва, що проявляються на кожному етапі появи і динаміки певного напрямку, а також виокремлення загальних стилів (канонічного, конвенційного) тощо.

Вплив праць українського науковця Д. Затонського на розвиток дослідження особливостей напрямів модернізму, постмодернізму. Книга «Модернізм і постмодернізм...». Теза Д. Затонського: «Мистецтво об'єднує "всі сторони людського буття: від тембру голосу до вміння розмірковувати, від манери рухатися до рухів душі" (стиль письменника включає в себе інформацію про епоху, світоглядні позиції автора, навіть індивідуальну манеру рухатися, думати, висловлювати свою своєрідність, що й є складовими "руху душі" (В. Маранцман).

Положення західних досліджень у сфері гуманітарних наук: поворот до символічних структур мови. Зв'язок проблем структури тексту із проблемами художньої творчості, психології творчості, культурології тощо. Слово, Текст як першооснова духовного і творчого розвитку особистості. Відсутність остаточно визначених категорій, станів, положень, сприйняття тексту як певного знакового комплексу (за логікою структуралістів і постструктуралістів).

Орієнтовна тематика самостійних досліджень з навчальної дисципліни «Світова література ХХ-ХХІ ст.»

1. Девід Лодж як письменник, викладач і науковець
2. Ідіостиль М. Павича (П. Зюскінда, Дж. Фаулза, Г. Гессе, Р. Баха, Х. Кортасара, Д. Брауна, Ф. Бегбеде, Я.Л. Вишневського, Ф. Саган – за вибором студента).
3. Загадки і таємниці роману Д. Брауна «Код да Вінчі» та ін.
4. Композиційно-змістові особливості роману П. Зюскінда «Парфуми».
5. Концепція другого народження у творі «Чайка Джонатан Лівінгстон» Р. Баха.
6. Масова література початку ХХІ століття: популярні жанри, теми, проблеми, образи і символи
7. Повісті «Голубка» й «Історія пана Зоммера» П. Зюскінда як зображення духовної ізоляції сучасної особистості.
8. Поетика постмодернізму в романі «Безсмертя» М. Кундери.
9. Поетика постмодернізму в романі «Коханка французького лейтенанта» Дж. Фаулза.
10. Поетика постмодернізму в романі М. Леві «Усе, що не було сказано».
11. Поетика постмодернізму в романі Ф. Саган «І переповнилася чаша».
12. Поетика постмодернізму в романі Ф. Саган «Сторінки мого життя».
13. Поетика постмодернізму в творах М. Павича.
14. Поетика постмодернізму в творі А. Гавальди «Мені б хотілося, щоб мене хто-небудь де-небудь чекав».
15. Поетика постмодернізму в творі Я.Л. Вишневського «188 днів і ночей».
16. Постмодерний код у романі Я.Л. Вишневського «Самотність у Мережі».
17. Постмодерний код у творі «Ілюзії» Р. Баха.
18. Постмодерний код у творі Дж. Фаулза «Колекціонер».
19. Постмодерний код у творі У. Еко «Ім'я троянди».
20. Постмодерний код у творі Ф. Бегбеде «1, 499 €».
21. Постмодерний код у творі Я.Л. Вишневського «Бікіні».
22. Роман Стіга Ларссона «Дівчина з тату дракона» як заклик до боротьби з расизмом та екстремізмом.
23. Твір «Маг» Дж. Фаулза як англійський екзистенційний роман кінця ХХ століття.

24. Тема насильства і жорстокості у романі «Дівчина з тату дракона» (2005) шведського письменника Стіга Ларссона
25. Теоретики постмодернізму (Р. Барт, Д. Дерріда, М.Фуко, У. Еко, І. Хасан, Д. Фоккема, Ж.-Ф. Ліотар)
26. Фентезі як явище літературного процесу кінця ХХ початку ХХІ ст.
27. Ідіостиль Харукі Муракамі
28. Цирк як метафора та прийом карнавалізації у романі Венко Андоновскі «Пуп землі».

Критерії оцінювання самостійної роботи

№ п/п	Критерії	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Визначення наукового поняття, яке досліджується	0,5 балів
2.	Добір достатньої кількості цитат та дотримання правил їх оформлення	0,5 балів
3.	Критичний аналіз суті та змісту художніх творів. Виклад цитат у логічній послідовності.	3 бали
4.	Базові уявлення про загальні властивості літератури як мистецтва слів про закони побудови художнього твору, літературні стилі.	0,5 балів
5.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (назва, план, осн. частина, висновки, список джерел)	0,5 балів
Разом		5 балів

6.3. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Семестровий контроль із дисципліни проводиться відповідно до робочого навчального плану у формі заліку: вирахування максимальної суми балів в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою. Під час встановлення суми балів враховується засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з 2 кредитних модулів й оцінюється за результатами поточного контролю (поточного опитування, виконання самостійної роботи, робіт на семінарах тощо) протягом семестру (див. 6.1).

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи:

Оцінка	Критерії
Відмінно 25-23	Знання, виконання в повному обсязі з незначною кількістю (1-2) несуттєвих помилок (вищий рівень)
Дуже добре 22-20	Знання, виконання в повному обсязі зі значною кількістю (3-4) несуттєвих помилок (рівень вище середнього)
Добре 19-17	Знання, виконання в неповному обсязі з незначною кількістю (1-2) суттєвих помилок (середній рівень)
Задовільно 16-15	Знання, виконання в неповному обсязі зі значною кількістю (3-5) суттєвих помилок/недоліків (рівень нижче середнього)
Достатньо 14-10	Знання, виконання в неповному обсязі, але є достатніми і задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання (рівень нижче середнього)

Незадовільно 9-7	Знання, виконання недостатні і не задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання з можливістю повторного складання модулю (низький рівень)
Незадовільно 6-1	З обов'язковим повторним курсом модуля (знання, вміння відсутні)

6.4. Орієнтовний перелік питань для самоконтролю

1. Світова література кінця ХХ – початку ХХІ століть: знакові постаті, твори, тенденції
2. Філософські та літературознавчі явища кінця ХХ ст. (постструктуралізм, деконструкція, герменевтика) та їхній вплив на літературний процес (на матеріалі конкретних творів).
3. Взаємовпливи елітарної та масової літератури на культури наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть (на матеріалі конкретних творів).
4. Естетика та функції інтертекстуальності в художній літературі кінця ХХ – початку ХХІ століть (на матеріалі конкретних творів).
5. Характерні ознаки літератури постмодернізму («гра» з текстом і читачем, інтертекстуальність, іронічність, колажування, «віртуальний історизм», реалізація можливостей гіпертексту та ін.) та їхнє втілення в конкретних творах.
6. Образ лабіринту як символ естетики та модель світобудови у літературі постмодернізму (на матеріалі конкретних творів).
7. Неоміфологізм і художня література кінця ХХ – початку ХХІ століть (на матеріалі конкретних творів).
8. «Лабіринт» – «різома» – «Інтернет» як текстотворчі моделі літератури постмодернізму (на матеріалі конкретних творів).
9. Інтертекстуальність та інтелектуалізм новелістики Х.-Л. Борхеса (на матеріалі новели «Дім Астеріона» або ін.).
10. Руйнація традиційного сюжету, пародійна «гра» з героєм, читачем, чужими текстами в творах постмодерністів.
11. Збереження гуманізму змісту в межах незвичних формоутворень художніх текстів кінця ХХ – початку ХХІ століття (на м-лі творів М. Павича або ін.).
12. Роль і значення образу-символу Інтернету у творах митців кінця ХХ – початку ХХІ століття (на матеріалі роману Я. Л. Вишневського «Самотність у Мережі» або ін. творів).
13. Функції інтертекстуальності у повісті П. Зюскінда «Запахи. Історія одного вбивці».
14. Специфіка застосування прийому «гри» та багаторівнева організація тексту в романі Дж. Фаулза «Маг».
15. Особливості інтерпретації авторської концепції в повісті-притчі Р. Баха «Чайка Джонатан Лівінгстон».
16. Ідейно-естетичні функції інтертексту в романі У. Еко «Ім'я троянди».
17. «Магічний реалізм» і творчість Г. Гарсія Маркеса (на матеріалі роману «Сто років самотності» або інших творів).
18. Твір літератури постмодернізму як гіпертекст (на матеріалі творів М.Павича «Дамаскин», «Скляний равлик» або ін.)
19. Причини, хід і результати «міксування» жанрів і стилів світової літератури у творах Д.Брауна, У.Еко, П.Зюскінда або ін. письменників.
20. Іронічність («чорний гумор») як атрибут літератури постмодернізму (на матеріалі роману К.Кізі «Політ над гніздом зозулі»).
21. Інакомовлення та параболічність як атрибут світової літератури кінця ХХ – початку ХХІ століття (на м-лі творів М.Павича, Р.Баха, Дж. Барнса або ін.).

22. Провідні риси постмодерн. естетики та їхнє втілення у епічних творах.
23. Провідні риси постмодерністської естетики та їхнє втілення у ліричних творах (на м-лі текстів В.Шимборської).
24. Провідні риси постмодерністської естетики та їхнє втілення у драматичних творах (на матеріалі текстів Т.Стоппарда або ін.).
25. Фентезі як явище сучасної літератури та культури: характерні риси та секрети популярності (Дж. Р. Толкін, Дж. К. Роулінг та ін.).
26. Проблема літературного канону та «каноноборства» і її вплив на сучасний літературний процес (постколоніальна критика, гендерні студії та ін.).
27. Класична VS масова (екранізації, комп'ютерні технології, «сандвіч-культура», «фанфікшн» та ін.) літератури : сучасний стан і прогнози.
28. Зарубіжна і українська література кінця ХХ – початку ХХІ століття.
29. «Мейнстрими» художньо-естетичної ситуації та літератури кінця ХХ – початку ХХІ століть: у пошуках нового та втраченого.

6.6 Порядок переведення рейтингових показників успішності в оцінки ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за сто-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни «Майстер-клас із критичної інтерпретації світової літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст.»

для заочної форми навчання

180 год: 12 год лекцій, 12 год семінарів, 156 год самостійна робота

Модулі	Змістовий модуль І			Змістовий модуль ІІ.		
Назва модуля	Інтерпретація знакових явищ зарубіжної літератури кінця ХХ століття			Інтерпретація провідних тенденцій розвитку зарубіжної літератури початку ХХІ століття		
Кількість балів	102 бали					
Лекції	1	2	3	4	5	6
Теми лекцій	Світова література кінця ХХ століття: знакові постаті, твори, тенденції (1 бал)	Постмодернізм як культурний і літературний феномен (1 бал)	Постмодернізм і романістика (Умберто Еко, Милорад Павич) (1 бал)	Світова література межі ХХ-ХХІ століть: знакові постаті, твори, тенденції (1 бал)	Творчість сучасних зарубіжних письменників: у пошуках мейнстріму (1бал)	Параболічність як атрибут світової літератури ХХ-ХХІ ст. (1 бал)
Теми семінарських занять	Постколоніальна критика: вітчизняний і зарубіжний досвід «повернення додому» (1+10 балів)	Текстові механізми конструювання оповіді й оповідача в постмодерністсь кому творі: У. Еко (1+10 балів)	Прозописьмо Милорада Павича як гіпертекст (1+10 балів)	«Смерть автора», або постмодерна реінтерпретація світової класики (1 + 10 балів)	Мейнстрим у літературі (П.Зюскінд, Я.Вишневський, Д.Браун) (1+10 балів)	Параболічність як атрибут світової літератури ХХ-ХХІ ст. (1+10 балів)
Самостійна робота	5 × 6 = 30 балів					
Підсумковий контроль	Залік 102 б., коефіцієнт 1, 02					

8.Рекомендовані джерела

Основні:

1. Блум Г. Західний канон: книги на тлі епох / Пер. з англ. під загальною редакцією Р. Семківа. К.: Факт, 2007. 720 с.
2. Ковбасенко Ю. І. Література постмодернізму: по той бік різних боків. *Зарубіжна л-ра в шк. України, 2002. № 5. С. 2 – 12.*
3. Ковбасенко Ю.І., та Філоненко Д. (2021) *Стратегії десакралізації імперських міфів засобами художньої літератури.* Деміфологізація історії та творення міфів в українській науці та публічному просторі: колективна монографія. Ліга-Прес, Львів-Торунь. <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/36747/>
4. Lyotard, J.-F. 1998. The Postmodern Condition. In J. Rivkin, & M. Ryan, *Literary Theory: An Anthology* (pp. 355-364). Oxford: Blackwell Publishing https://www.academia.edu/39342569/SECOND_EDITION

Додаткові:

1. Астаф'єв О. Міжтекстове поле постмодернізму: теорія й історія. *Філолог. семінари: Типи худож. творчості в епоху постмодернізму: реальність чи віртуальність?* К., 2002. Вип.. 5. С. 74–80.
2. Бондарева О.С. Міф і драма у новітньому літературному контексті: поновлення структурного зв'язку через жанрове моделювання. Монографія. К.: Четверта хвиля, 2006. 512 с.
3. Вишницька Ю.В. Аналіз та інтерпретація художнього тексту: навчально-методичний посібник зі спецкурсу з зарубіжної літератури. К: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019. 240 с.
4. Ігнатенко М. Постмодерний Homo ludens. *Слово і час. 2002. № 6. С.16–21.*
5. Історія зарубіжної літератури ХХ ст. : навч. посіб. / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. К. : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
6. Коваль М. Постмодерністська гра в літературу, відмова від традиції чи її нова інтерпретація (на матеріалі сучасної літератури та критики США). *Молода нація: Альманах.* К.: Смолоскип, 1999. Вип. 13. С.183 – 192.
7. Денисова Т. Н. Феномен постмодернізму: Контури й орієнтири. *Слово і час. 1995. № 2. С. 18–27.*
8. Енциклопедія постмодернізму / [ред. Ч. Е. Вінквіст, В. Е. Тейлор; пер. з англ. Віктор Шовкун]. К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. 503 с.
9. Ковбасенко Ю. Архіпелаг “Павич”, острів “Дамаскин”. *Тема. На допомогу вчителю зарубіжної літератури, 2002. № 4. С. 80-126.*
10. Мегела І. Ейдоси літературознавчого дискурсу: монографія. К.: Либідь, 2016. 408 с.
11. Сокол Л. Гіпертекст і постмодерністський роман. *Слово і час. 2002. № 11. С. 76-80.*
12. Halchuk O., Shvets A. (2021) *James Joyce's Dubliners and Nataliia Kobrynska's Galicians: Concurrences, Mirrorings and Differences* Life Writing. с. 1-18. ISSN 1448-4528 Scopus <https://doi.org/10.1080/14484528.2021.1945240>
13. Hassan I. *The Dismemberment of Orpheus.* Madison, Wis: The Univ. of Wisconsin Press, 1982. xv, 315 p.
14. Jenks C. *Death of Modern Architecture From Modernism to Postmodernism : [An Anthology / ed. by Lawrence E. Cahoon].* Malden, Mass; Oxford : Blackwell Publishing, 2003. P. 457464.
15. Kubler G. *The Shape of Time. Remarks on the History of Things.* New Haven, 1962.